

اشاره:

صدور محصولات صنعتی در اقتصاد کشور به تدریج جایگاه خود را باز می‌کند و با توجه به برنامه توسعه اقتصادی بلندمدت کشور (ایران ۱۴۰۰) که به رهایی از وابستگی به صدور نفت اهمیت می‌دهد، لازم است بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

رفع موانع توسعه صادرات محصولات صنعتی و ایجاد انگیزه قوی در فعالان بخش صنعت برای حضور در بازارهای جهانی، از اقدام‌های ضروری و حیاتی برای اقتصاد ایران می‌باشد.

با این وجود ضوابط و مقررات حاکم بر صدور کالاهای صنعتی و واردات مواد اولیه و دیگر اقلام موردنیاز این بخش، هنوز سهولت و روانی کار را تأمین و تضمین نمی‌کند و لاجرم بازرگاری در برخی مقررات ضروری می‌باشد.

در ارتباط با موانع و مشکلات مربوط به صدور کالاهای صنعتی، تخصیص ارز حاصل از صادرات به واردات اقلام موردنیاز بخش صنعت و... خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» با دکتر احمد قاسمی، مدیرکل توسعه صادرات وزارت صنایع، گفت‌وگویی دارد که در این شماره می‌خوانیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دستیابی به رشد اقتصادی، مستلزم تخصیص تمام ارز حاصل از صادرات تولیدات صنعتی به بخش صنعت است

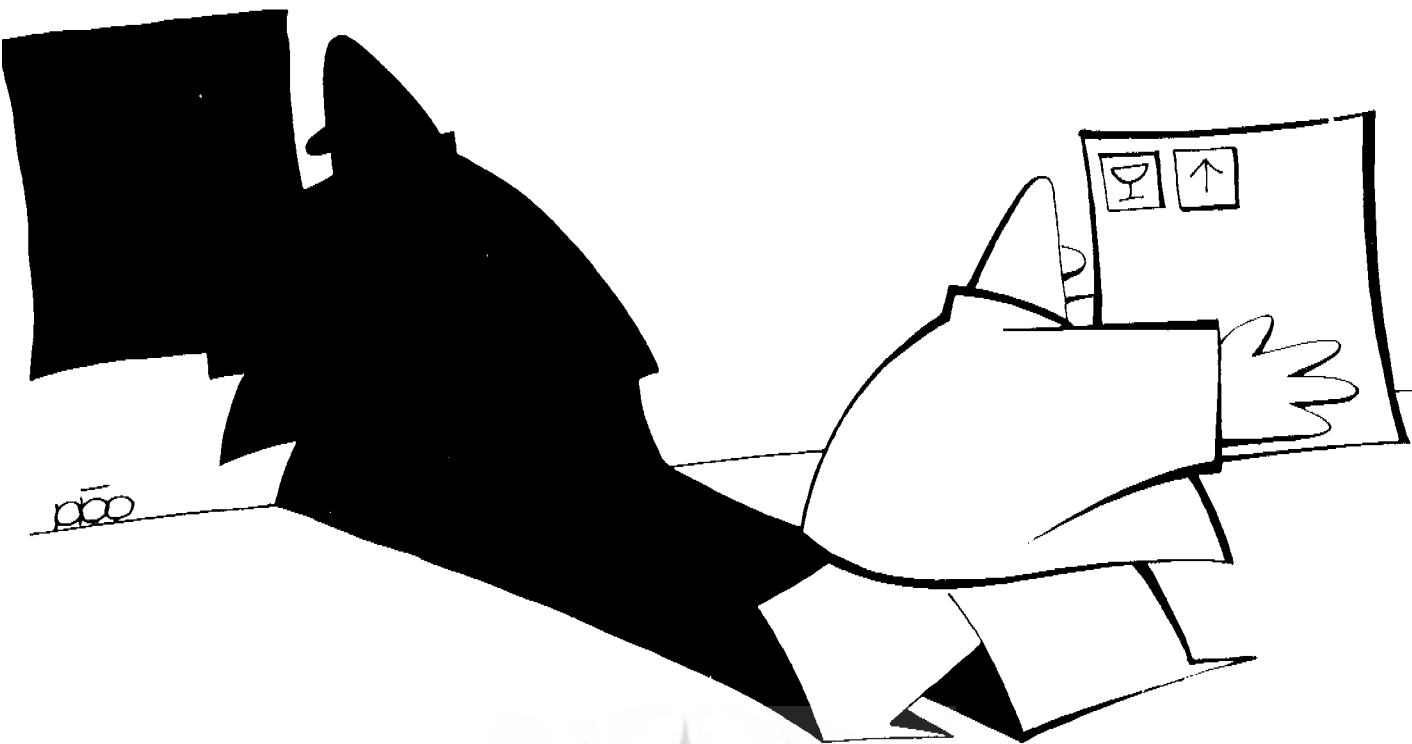
در صنعت ایران چنین است، با اختصاص ۱۰۰ درصد ارز حاصل از صادرات به واردات مواد صنعتی، می‌توان حجم تولید را ۵ برابر کرد و نگرانی‌های مربوط به استفاده از ارز در تولید، به‌طور کلی رفع خواهد شد.

واحدهای تولیدی برای گسترش صادرات خود بارها به‌کارگیری و تزریق ارز حاصل از صادرات کالاهای صنعتی در بخش صنعت را خواستار شده‌اند تا بتوانند به‌سرعت به تقاضای بازارهای خارجی برای کالاهای صنعتی، پاسخ دهند.

■ به چه دلیل صادرکنندگان کالاهای صنعتی فقط از ۵۰ درصد ارز حاصل از صادرات خود می‌توانند برای واردات (به‌صورت واردات در مقابل صادرات) بهره‌مند شوند و آیا این میزان افزایش نمی‌یابد؟

۱۱ در تاریخ سیاستگزاری صادرات در ایران، هیچ‌گاه میزان محدودیتی که برای صادرکننده ایجاد می‌شده به حد کنونی نبوده است. اگر تمام ارز حاصل از صادرات در تولید به‌کار رود، تأثیر قابل‌توجهی بر آن خواهد داشت.

اگر میزان ارزبری کالای صنعتی حدود ۲۰ درصد باشد که

بسته شده است و سبب می‌شود که شفافیت، صیقلی بودن و سرعت کار کاهش یابد.

■ برخورداری از نیمی از ارزش حاصل از صادرات محصولات

صنعتی به‌طور کلی چه معایبی دارد؟

۱۱ برخی مسئولان کشور این‌گونه تعبیر می‌کنند که ۵۰ درصد ارزش حاصل از صادرات برای صادرکننده کافی است، اما از نقطه نظر تولید این سؤال مطرح است که چرا ۵۰ درصد بقیه ارزش حاصل از صادرات نباید در بخش صنعت واریز شود.

اگر دستیابی به رشد اقتصادی بالا در دومین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور یا برنامه بلندمدت ایران ۱۴۰۰ منظور باشد، نه تنها ارزش حاصل از صادرات محصولات صنعتی، بلکه از سایر درآمدهای ارزی نیز باید در همین بخش استفاده کرد. زیرا که محور اصلی صادرات در سال ۱۴۰۰، صدور کالاهای صنعتی است. در این سال درآمد حاصل از صادرات نفت نخواهیم داشت و درآمد حاصل از صدور فرش و تولیدات کشاورزی فرآوری نشده نیز محدود خواهد بود. بنابراین در سال ۱۴۰۰ حدود ۹۵ درصد تولید در کشور به شیوه صنعتی خواهد بود. این موضوع صنایع تبدیلی، پوشاک، فلزی، ماشین‌سازی و صدور خدمات فنی و مهندسی را دربرخواهد گرفت.

■ آیا میزان برخورداری از ارزش حاصل از صادرات برای

واردات تمام کالاهای صنعتی یکسان است؟

□ در حال حاضر تمام صادرکنندگان کالاهای صنعتی می‌توانند از ۵۰ درصد ارزش حاصل از صادرات خود برای واردات استفاده کنند. مجلس شورای اسلامی در زمینه فروش با دید بازتری برخورد کرد و به صادرکنندگان فرش یا نمایندگان آنها اجازه داد که از ۱۰۰ درصد ارزش حاصل از صادرات خود برای واردات ۲۹ قلم کالا بهره‌مند شوند.

○ با اختصاص تمام ارزش حاصل از صادرات به واردات مواد موردنیاز صنعتی، حجم تولیدات صنعتی می‌تواند پنج برابر شود و نگرانی از نحوه تخصیص ارزش به صنعت از بین خواهد رفت.

■ آیا امتیاز واریزنامه‌ها در مورد کالاهای صنعتی نیز قابل

واگذاری می‌باشد؟

۱۱ این امتیاز قابل واگذاری نیست و همین امر یکی از مشکلات اساسی بخش صنعت است. در گذشته تخصص در امر صادرات یا واردات متمایز بودند و صادرکننده پس از صدور کالای خود می‌توانست گواهی یا واریزنامه خود را به شخص دیگری برای واردات کالا، واگذار کند. این مسیر اکنون

در ضمن باید شیوه دیگری نیز اتخاذ شود، زیرا در پاره‌ای موارد آوردن ارز و دوباره گشایش اعتبار کردن، زمان طولانی می‌برد، لذا باید به صادرکننده اختیار داده شود که ارز حاصل از صادرات محصولات صنعتی را بتواند صرف واردات مواد اولیه کند.

با کوتاه کردن مراحل اداری به گونه‌ای که متقاضی واردات در مقابل صادرات بتواند ۵۰ درصد ارز حاصل از صادرات را به صورت نقد واریز کند و معادل ۵۰ درصد بقیه کالا وارد کند و سپس با صادرکننده تسویه شود، می‌توان پیچیدگی شیوه کنونی را کمتر کرد. با شیوه کنونی، برخی واحدهای تولیدی که نیاز ندارند در فاصله چهار ماه کالا وارد کنند، با اشکال روبه‌رو می‌شوند. اگر آنها ظرف شش تا هشت ماه کالای موردنظرشان را وارد کنند، ارز در سیستم بانکی می‌ماند و سودی را عاید بانکها می‌کند. ارقام مربوط به این‌گونه موارد بالغ بر صدها میلیون دلار است. در این زمینه لازم است منطق بر دستورالعمل‌ها حاکم شود. صادرکننده باید از نظام بانکی طلبکار باشد، منتهی برای واردات کالاهای موردنیازش محدودیت نداشته باشد. ارز این‌گونه صادرکننده‌ها حتی به صورت قرض الحسنه می‌تواند در بانکها نگهداری شود و سودی نیز به آن تعلق نگیرد.

■ به‌طور کلی متقاضیان واردات در مقابل صادرات چه مراحل را باید طی کنند؟

□ برای مثال هنگامی که یک متقاضی ۱۰۰ دلار کالای صنعتی صادر کند، باید آن ۱۰۰ دلار را به سیستم بانکی وارد کند. سپس حق دارد ۵۰ درصد آن یعنی ۵۰ دلار را به واردات کالا (۲۹ قلم کالای مجاز) اختصاص دهد و ۵۰ درصد بقیه را نیز در ازای هر دلار ۳۰۰۰ ریال به سیستم بانکی بفروشد.

○ با کوتاه کردن مراحل اداری به صورت واریز ۵۰ درصد پیمان ارزی صدور کالاهای صنعتی به صورت نقد و همزمان با آن گشایش اعتبار اسنادی برای ورود کالا از محل ۵۰ درصد بقیه ارز حاصل از صادرات صنعتی، می‌توان پیچیدگی‌های شیوه رایج کنونی را کمتر کرد.

■ در حال حاضر چه میزان از کالاهای صنعتی با روش گشایش اعتبار اسنادی (L.C) وارد می‌شود؟
□ اغلب کالاهای وارداتی با گشایش اعتبار اسنادی وارد

○ اگر دستیابی به رشد اقتصادی بالا بر مبنای برنامه دوم و ایران ۱۴۰۰ مدنظر باشد، نه تنها ارز حاصل از صادرات صنعتی، بلکه باید از سایر درآمدهای ارزی برای بخش صنعت استفاده کرد. در سال ۱۴۰۰ تقریباً ۹۵ درصد تولید در کشور به شیوه صنعتی خواهد بود.

■ صادرکنندگان محصولات صنعتی علت اصرار برای برخورداری از تمام ارز حاصل از صدور محصولات صنعتی در امر واردات را دستیابی به خودکفایی ذکر می‌کنند. نظر شما چیست؟

□ بارها این توصیه مطرح شده که واحدهای تولیدی ایران به میزان ناچیزی (حداکثر ۵۰ درصد) صادر می‌کنند و اغلب صنایع در ایران کمتر از ۱۰ درصد تولیدات خود را در بازارهای خارجی می‌فروشند. برای مثال صنعت سیمان در نهایت می‌تواند ۱۰ درصد تولید خود را صادر کند، اما در بعضی صنایع نظیر کنسانتره و آبمیوه، میزان قابل صدور تولیدات بیشتر است.

هدف این است که تا سال ۱۳۸۰ به نقطه‌ای برسیم که صنعت از نظر ارزی خودکفا شود یعنی برای تأمین مواد اولیه، قطعات، بازسازی و نوسازی، سرمایه‌گذاری جدید و... ارز موردنیاز را از صادرات کالاهای صنعتی و به‌ویژه صدور خدمات فنی و مهندسی به دست آورد.

■ مهلت واریز پیمان ارزی برای کالاهای صنعتی چقدر است و آیا این زمان کافی است؟

□ مدت زمانی که باید ارز حاصل از صادرات کالاهای صنعتی به نظام بانکی کشور بازگردد بنابه نوع کالا ۳ تا ۵ ماه است. با دو ماه فاصله زمانی واریز ارز تا واردات کالا از سوی متقاضی موافقت می‌شود. از این تاریخ صادرکننده کالای صنعتی ۴ ماه فرصت دارد که کالا را وارد کشور نماید. این مجموعه بسیار پیچیده است.

اما می‌توان مهلت واریزنامه را متناسب با کالا تنظیم کرد و کمی به آن افزود. مدت شش ماه زمان معقول و خوبی است. در زمینه فرش به‌طور طبیعی به‌خاطر ماهیت این کالا، زمان بیشتری موردنیاز است. از سوی دیگر باید به صادرکنندگان کالاهای صنعتی این اجازه داده شود که به محض رسیدن واریزنامه به دست متقاضی، وی بتواند ظرف شش تا هشت ماه کالای خود را وارد کند.

ورود، صادرکننده تشویق به افزایش صادرات می‌شود و از سوی دیگر نیازهای جامعه تأمین می‌گردد.

راه‌حل منطقی، دادن تمام ارز حاصل از صادرات به صادرکننده می‌باشد. برخورداری از ارز حاصل از صادرات فرش با توجه به ارزشی کمتر فرش نسبت به صنعت، درست نیست. صادرکننده محصولات صنعتی محق است که از ارز حاصل از صادرات خود در همین رشته (واردات مایحتاج صنعت) استفاده کند. دولت باید این جابه‌جایی را انجام دهد و به عوض خریداری دلار حاصل از صادرات به نرخ ۳۰۰۰ ریال آن را در اختیار واحدهای صنعتی قرار دهد و اجازه دهد که آنها ارز صنعت را برای این بخش استفاده کنند تا تولید و صدور کالاهای صنعتی تشویق شود.

■ چه توصیه‌هایی برای مسئولان و برنامه‌ریزان بانک مرکزی و دست‌اندرکاران صدور کالاهای صنعتی دارید؟

□ به بانک مرکزی توصیه می‌کنم که دریافت ارز حاصل از صادرات، بدون نیاز به استعلام از طریق سیستم بانکی و بدون آن که واردات در مقابل صادرات در قالب شبکه صدور فیش و تخصیص ارز و امثالهم انجام شود. اگر صادرکننده به شعبه بانک مراجعه کند و ارز حاصل از صادرات خود را بفروشد و بلافاصله بتواند ۵۰ درصد آن را گشایش اعتبار کند و شعبه بانک، کل سوابق را به بانک مرکزی ارایه دهد، دیگر ضرورتی نخواهد بود که صادرکننده مدام بین بانک مرکزی و شعبه بانک در رفت‌وآمد باشد.

○ اگر ارقام قابل ورود در برابر صادرات افزایش یابد، صادرکننده تشویق به صدور کالا می‌شود و نیازهای جامعه نیز تأمین می‌گردد.

به صادرکنندگان نیز توصیه می‌کنم که برای کارهای خود برنامه‌ریزی کوتاه، میان و بلندمدت داشته باشند. آنها باید با ذائقه و سلیقه مصرف‌کننده خارجی آشنایی داشته باشند و بدانند که کالاهای آنها برای چه بازاری عرضه می‌شود. اولین برخورد مصرف‌کننده با بسته‌بندی کالا و سپس با کیفیت آن است. اگر در این دو بخش کار طراحی، ارایه و عرضه کالا خوب باشد، به‌طور قطع صادرکننده موفق خواهد بود.

کشور می‌شوند که شامل ماشین‌آلات، قطعات، مواد اولیه و نظایر آن می‌باشد. در بخش صادرات هر اندازه که از کالاهای سنتی به کالاهای صنعتی نزدیک شویم، میزان تجارت به روش‌های نوین (گشایش اعتبار اسنادی) بیشتر می‌شود. از آنجا که خدمات بانکی در کشورهای هدف برای صادرات مانند کشورهای قاره آفریقا و آسیای میانه مناسب نیست و شعب بانک‌های ایرانی در تمام این کشورها وجود ندارد، محدودیت‌ها و موانعی برای صادرکنندگان کالا به این بازارها پدید می‌آید.

متقاضی باید کالای خود را با کانتینر به کشور موردنظر حمل کند و سپس به‌صورت امانی بفروشد. در کشورهای آسیای میانه هنوز نظم و نظام تجاری وجود ندارد و در نتیجه باید کالا به این کشورها با روش سنتی ارسال شود. البته صادرکنندگان کالاهای صنعتی به کشورهای آسیای میانه می‌توانند از تمام ارز حاصل از صادرات خود برای واردات کالا استفاده کنند. این مصوبه بسیار مناسبی بوده که به کشورهای آفریقایی نیز تعمیم یافته است. اما این مصوبه هنوز در بانک مرکزی متوقف می‌باشد و ابلاغ نشده است. وزارت صنایع به‌طور منظم این موضوع را پیگیری می‌کند.

○ هر اندازه که از صدور کالاهای سنتی به سمت کالاهای صنعتی پیش رویم، میزان تجارت به روش‌های نوین (گشایش اعتبار اسنادی) بیشتر می‌شود.

■ ارزش واردات در مقابل صادرات کالاهای صنعتی چه میزان است؟

□ به‌طور دقیق این رقم قابل اعلام نیست، اما می‌توان گفت که در سال ۱۳۷۵ در مجموع یک میلیارد و ۱۴۳ میلیون دلار کالا از سوی واحدهای صنعتی تحت پوشش وزارت صنایع صادر شد. البته مصنوعات صنعتی دیگری نیز به‌صورت فلزات و مواد فرآوری شده از سوی واحدهای تحت پوشش وزارت معادن و فلزات و پتروشیمی صادر شده است. با احتساب این کالاهای، ارزش صادرات محصولات صنعتی در سال ۷۵ به ۱/۵ میلیارد دلار می‌رسد. اما ارز حاصل از صادرات معمولاً با در نظر گرفتن تأخیرها و مهلت‌های مقرر شده وصول می‌شود.

■ آیا ضرورت ندارد که وزارت بازرگانی فهرست ۲۹ قلم کالای قابل ورود در برابر صادرات را افزایش دهد؟

□ ۲۹ قلم کالا کم می‌باشد. به‌عنوان یک کارشناس افزودن اقلامی مانند قطعات یدکی و وسایط نقلیه سبک و سنگین، دوچرخه و موتورسیکلت، ضرورت دارد. با افزایش اقلام قابل